

1. UVOD

Neposredno po svojoj pojavi fudbal je kao igra postao fenomen, skoro nezabilježan u ljudskoj historiji. Tražiti neke relativne pretpostavke o fenomenu fudbalske igre skoro da je nemoguće naći, iako su mnoga stručna i novinarska pera potrošila more mastila, taj fenomen nisu uspjeli u potpunosti otkriti, čak mnoga otkrića više su zamagljivala nego što su na pravi način otkrivale tajne tog fenomena. Fudbalska "bubamara" na "čarobnom pravougaoniku" drži ostrašćene milionske armije igrača i navijača, sa istim žarom na trebinama velelepnih stadiona.

U svom evolutivnom razvoju igre sa loptom doživljavale su, a savremeni fudbal i sada doživljava česte i velike promjene. Talentovani igrači, koji svakim danom sve više, unose u igru nove elemente fudbalske tehnike kojom se obogaćuje repertoar fudbalske igre, taj proces je živ i traje neprestano.

Veoma je teško sa punom sigurnošću utvrditi koje su promjene u fudbalskoj igri imale najpresudniji uticaj na razvoj fudbalske igre, ali pojava golmana svakako jedna od najrevolucionarnijih momenata u razvoju fudbalske igre. Pojava gola i golmana fudbalska igra dobija cilj, postizanje gola je svrha ukupne igre, što golmanu i odbrani gola daje poseban značaj.

Nastanak i početak tehnike i taktike odbrane gola vezan je za 1871. godinu kada je uvedeno pravilo da jedan igrač u odbrani može igrati rukom. Uvođenje ovog pravila golman dobija veliku prednost nad ostalim igračima.

U početnoj fazi kada se pojavila potreba za golmanom kao čuvarem gola osnovno opredeljenje za izbor igrača za odbranu gola bio je slučajan. Gol je branio onaj ko se toga trenutka zatekao u poziciji iz koje može da brani gol.

Sledeća etapa u selekciji golmana najvjerovatnije je bila prirodna. Za čuvara gola, postavljao se onaj učesnik u igri koji nije imao dovoljno sposobnosti da odgovori ostalim zahtjevima. U ovoj etapi razvoja fudbalske igre golman je između ostalog bio golman zato što nije znao da igra fudbal.

Treća etapa u selekciji golmana najvjerovatnije je bila želja. Gol je branio onaj pojedinac koji je za taj dio igre pokazivao želju, bez obzira kakve su bile njegove objektivne mogućnosti da odgovori takvom zadatku. Ova etapa u selekciji golmana sigurno je prvi oblik izbora jer se pored želje za odbranom gola tražila i određena sposobnost pa se u situacijama kada su za takvu ulogu istu želju pokazivala dva ili više kandidata prednost davala onome koji je za to imao više objektivnih predispozicija (visina, brzina, spretnost i odlučnost). Bez obzira na veliki dio zasluga za doprinos ljepoti i vrhunskom doživljaju gledaocima uloga golmana u fudbalu nije nažalost nikad do sada vrednovana.

Uloga golmana u fudbalskoj igri vrlo je odgovorna. Svaka greška ili propust golmana može biti odlučujuć u igri. Pogreške drugih igrača takođe se odražavaju u igri, ali one u pravilu nisu toliko odlučujuće kao pogreške golmana. Pored odbrambene uloge, golman je inicijator početka napada, a može biti i dirigent igre čitave ekipe. U savremenoj selekciji golmana relevantni su postali i neki zahtjevi o kojima u ranijem periodu nije uopšte vođeno računa. Nema sumnje da su opšti zahtjevi u načinu odbrane gola izuzetno mnogo uticali na promjene u selekciji golmana. Pored opštih promjena koje su uslovljene objektivnim okolnostima bitnu ulogu u tim promjenama imaju i individualne osobine koje golman nosi u sebi. Taj i takav individualni pristup i prepoznatljiv način odbrane gola koji karakteriše golmana podrazumjeva se pod pojmom stil golmana.

U razvoju uloge golmana u modernoj fudbalskoj igri i kod nas i u širim razmjerama poznati su mnogi vrhunski golmani koji su svojim specifičnim odbranama gola dali pečat određenom vremenu i ukupnom razvoju načina odbrane gola.

Problematika rada sa golmanim, iako jedan od najbitnijih segmenata u ukupnoj pripremi za igru uopšte, rijetko se sreće u našoj, a slobodan sam da kažem i u svjetskoj stručnoj literaturi, pa otuda i moja želja da se na sveobuhvatan način pokuša razriješiti problem rada i uloga golmana u savremenom fudbalu.

Kao nekadašnji golman, a posebno kao trener želim da rasvijetlim ulogu golmana u igri i njegov značaj za ukupni uspjeh tima, u rad unosim svoje iskustvo i iskustvo drugih bivših golmana, ali i posebnu ljubav koju osjećam prema golmanima sa kojima sa radio i razgovarao o njihovim iskustvima.

Želja mi je da sa ovim radom napraviti mali pomak, mali korak naprijed u izučavanju obuke golmana, odbrane gola u saradnji sa saigračima u savremenim otežanim uslovima i metodologiji pripreme golmana i određena saznanja koja se odnose na obuku i usavršavanje (treniranje) golmana.

U prvom periodu razvoja fudbalske igre zadatak golmana sastojao se u odbrani gola kretanjem po liniji gola i bacanjem prema lopti, što je bio i jedini zadatak golmana u igri. Vremenom sa razvojem igre, a u dobroj mjeri podsticani sopstvenom inicijativom i sklonostima pojedinih golmana proširuju svoje dejstvo van linije gola u prostor do pet i po metara i dalje. U stalnoj metamorfozi razvoja golmana i uloga koju je dobijao u igri pojavili su se i golmani koje su svoje dejstvo u odbrani gola prenijeli van granica 16 m.

Svi načini odbrane gola imaju i imali su svoje vrline i mane, vrhunske predstavnike u određenim golmanima i raspravu o tome koji je način odbrane gola najbolji apsolutno je bespredmetan. Najbolji je onaj način odbrane gola sa kojim se prima najmanje golova.

Savremeni način odbrane gola podrazumjeva kombinaciju svih stilova prilagođenu individualnim kvalitetima golmana i situaciji u kojoj se golman nalazi u toku igre. Golman je u svakoj ekipi specifičan igrač, čije se greške najlakše uočavaju, najduže pamte i čije uspješne intervencije najbrže zaboravljaju. Svako mjesto u ekipi se može pojačati sa jednim ili više igrača, kada se za to ukaže potreba. Golman je u голу sam prepušten sebi, svojim sposobnostima intuiciji i nadahnuću, što njegovu ulogu čini mnogo složenijom i odgovornijom nego drugi igrači. Bitna pretpostavka od koje u velikoj mjeri zavisi uspješnost golmana u igri ogleda se u „komandovanju” igrom, posebno igračima u neposrednom okruženju, da na pravovremen i logičan način sprovodi napad svoga tima i da u psihološkom i motivacionom pogledu daje ton igri. Uzevši u obzir ulogu golmana i zadatke koje rješava u igri nije čudo što se smatra da je dobar golman „duša” tima i mišljenja koja djele mnogi da bez dobrog golmana nema dobrog i uspješnog tima apsolutno je istinita.